

Justitiedepartementet

Yttrande över Ds 2023:7 Tilläggsprotokoll 16 till Europakonventionen

Justitiedepartementet har anmodat Juridiska institutionen vid Umeå universitet att yttra sig över *DS 2023:7*, Tilläggsprotokoll 16 till Europakonventionen. Dekan har fastställt yttrandet.

Sammanfattning

Umeå universitet ställer sig positivt till en ratificering av tilläggsprotokollet. Universitetet menar dock att det skulle finnas fördelar med att formulera bestämmelsen i lagen om rådgivande yttranden som att de utpekade domstolarna "bör" begära att den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna ska avge ett rådgivande yttrande om principiella frågor som rör tolkningen eller tillämpningen av den europeiska konventionen. Universitetet menar därtill att vissa aspekter rörande ratificeringens effekter på den s.k. bedömningsmarginalen förtjänar att utredas ytterligare.

Kommentarer och ändringsförslag

Domstolar bör inhämta rådgivande yttranden

Som utformat anger förslaget till lag om rådgivande yttrande från den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna att de utpekade domstolarna "får" begära ett rådgivande yttrande (Ds 2023:7 s. 19). Detta skiljer sig från vad som följer för begäran om förhandsavgörande från EU-domstolen. Enligt 2 § lag (2006:502) med vissa bestämmelser om förhandsavgörande från Europeiska unionens domstol "ska eller får" en domstol inhämta ett sådant förhandsavgörande och enligt artikel 267 i Fördraget om den Europeiska unionens funktionssätt (samt EU-domstolens tillhörande rättspraxis) "ska" de utpekade domstolarna i flertalet fall begära ett förhandsavgörande. Utredningen motiverar inte det föreslagna ordvalet, vilket kan framstå som naturligt med hänsyn till att artikel 1 i tilläggsprotokoll använder motsvarande verb ("may", "pouvoir"). Tilläggsprotokollet uppställer dock inga hinder för att Sverige ålägger svenska domstolar en mer omfattande möjlighet eller skyldighet att begära ett rådgivande yttrande. Umeå universitet anser att det är lämpligt att överväga att ändra den föreslagna lagtexten i lagen om rådgivande yttranden såtillvida att "får" ersätts med "bör". Detta skickar en tydligare signal om att domstolar bör nyttja den möjlighet som tilläggsprotokollet ställer upp. Det finns i Umeå universitets mening klara fördelar med att på ett tidigt stadium säkerställa att svenska domstolar gör en korrekt tolkning av konventionen.

Ett behov av att ytterligare utreda effekterna för den s.k. bedömningsmarginalen

En aspekt av tillträdet till tilläggsprotokollet som inte i någon större utsträckning berörts av utredningen är den påverkan som rådgivande yttranden skulle kunna ha på Sveriges bedömningsmarginal. I mål som exempelvis rör avvägningar mellan olika rättigheter och proportionalitetsbedömningar vid inskränkningar av rättigheter tillmäts konventionsstaterna en viss bedömningsmarginal. Frågan om denna bedömningsmarginal har överskridits görs av Europadomstolen exempelvis inom ramen för dess kontroll av huruvida en inskränkning är nödvändig i ett demokratiskt samhälle. Vid denna kontroll tillmäts nationella domstolars egen bedömning en vikt, som kan variera beroende på vidden av bedömningsmarginalen i den specifika situationen. Europadomstolen gör i vissa kontexter också en processuellt betonad bedömning, där frågan om nationella domstolar faktiskt gjort en avvägning mellan alla relevanta intressen blir central. Det är tänkbart att bruket av rådgivande yttranden påverkar dessa processer på flera sätt. Dels kan svenska

Yttrande

Samhällsvetenskapliga fakulteten
Professor Ruth Mannelqvist/dekan

UMEÅ UNIVERSITET

Beslutsdatum
2023-06-19
Dnr: FS 1.5-631-23
Ert dnr: Ju2023/00775
Sid 2 (2)

domstolars tendens att göra en självständig tolkning av konventionens rättigheter och vikta de inblandade intressena utifrån nationella förhållanden minska, där tolkningsföreträdet i stället förskjuts till Europadomstolen i större utsträckning. Dels kan Europadomstolens bedömning av den processuella sidan av proportionalitetsbedömningen komma att påverkas av huruvida rådgivande yttranden inhämtats eller ej. I Umeå universitets mening talar dessa två skäl inte med någon styrka för att undvika en ratificering, men tilläggsprotokollets påverkan på bedömningsmarginalen hade tjänat på en mer genomgående belysning.

Yttrandet har utarbetats av professor Johan Lindholm och professor Markus Naarttjärvi vid Juridiska institutionen. Yttrandet har fastställts av Ruth Mannelqvist efter föredragning av fakultetssamordnare Åsa P Isaksson.

För den Samhällsvetenskapliga fakulteten

Ruth Mannelqvist
Dekan

Åsa P Isaksson
Fakultetssamordnare

Expedieras till
Justitiedepartementet
Ulf Vannebäck
Johan Lindholm
Markus Naarttjärvi